

Aikuiskoulutus KESUssa painopistealueena

LAUSUNNOISSA KOROSTUVAT TUTKIMUS JA KOULUTUKSEN TASA-ARVO

Opetusministeriössä ja hallituksessa on työn alla ehdotus Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaksi vuosille 2003–2008. Suunnitelmaehdotus oli alkusyksystä laajalla lausuntokierroksella. Aikuiskasvatusalan järjestöjen lausunnoissa sen peruslinjauksiin oltiin yleensä varsin tyytyväisiä.

Ehdotuksessa asetetaan kehittämisen yhdeksi painopistealueeksi aikuisväestön koulutusmahdollisuuksien lisääminen osana elinikäisen oppimisen politiikkaa. Siinä ehdotetaan edelleen, että aikuiskoulutusta kehitetään Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten pohjalta.

Aikuiskasvatus-lehden julkaisijoiden, Aikuiskasvatuksen Tutkimusseuran ja Kansanvalistusseuran lausunnoissa on useita esityksiä suunnitelman ja sen painotusten tarkistamiseksi. Kritiikkiä ja muutostoiveita löytyy myös muiden alan järjestöjen kannanotoista.

TUTKIMUKSEN TULEE OLLA KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHTA

Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura tähdentää lausunnossaan, että koulutuksen kehittämisen tulee perustua tutkimuksen tuottamaan tietoon. Tutkimustulosten hyödyntäminen on koulutusinnovaatioiden tuottamisen lähtökohta. Keskeistä tässä on tutkijoiden ja käytännön kehittäjien välisen yhteistyön parantaminen.

Tutkimusseura toteaa, että kun elinikäinen oppiminen ja aikuiskoulutus korostuvat koulutuspolitiikan linjauksissa vuosina 2003–2008, olisi perusteltua kohdentaa tutkimusrahoitusta voimakkaammin tälle alueelle. Käynnissä olevien tutkimushankkeiden hyödyntämiseen tulisi panostaa systemaattisemmin. Aikuiskasvatustieteen tutkimusta harjoittavien yksiköiden toiminnan kehittämismahdollisuudet on turvattava.

Lausunnon mukaan tutkimusrahoituksen perustana tulisi painottaa vahvemmin yhteisölli-

syttä ja verkostoitumista. Kilpailuttamisella voidaan saavuttaa kustannus-tehokkuutta, mutta ei välttämättä merkityksellistä ja mielekkästä hyödynnettävää tutkimusta. Edelleen lausunnossa korostetaan, että tutkimuksen infrastruktuurin kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota muuhunkin kuin tieto- ja viestintätekniikan käyttöön. Esimerkiksi riittävän, sisällöllisesti asiantuntevan hallinto- ja tukihenkilöstön merkitystä tulisi korostaa enemmän.

Tutkimusseura toteaa, että koulutuksen yksilöllistyessä ja monimuotoistuessa opettajien osaaminen tulee entistäkin keskeisemmäksi. Opettajien sisällöllisen ja oman alan käytäntöihin kytkeytyvän osaamisen lisäksi korostuu andragoginen osaaminen. Tämän takia aikuiskasvatuksen asiantuntijoiden koulutusjärjestelmää tulee kehittää sekä ammatillisella että vapaan sivistystyön puolella.

Lausunnossa arvostellaan tapaa, jolla ehdotuksessa korostetaan kaikilla koulutusaloilla ”läpäisyn”, nopeuttamisen ja tehostamisen edistämistä. Keinoina siinä tuodaan esille HOPSit ja opetuksen tehostaminen. Tavoitetta pidetään hyvänä, mutta keinovalikoimaa halutaan monipuolistaa. Tutkimusseura vastustaa edelleen ehdotusta yliopistojen sisäänoton muuttamisesta siten, että vuonna 2008 vähintään 55 prosenttia uusista opiskelijoista on samana vuonna toisen asteen koulutuksen päättäneitä. ”Tämä tavoite syrjii aikuisia ihmisiä ja on siten selvästi tasa-arvon ja yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen ja siitä on luovuttava”, seura vaatii.

VAPAAN SIVISTYSTYÖN OPPILAITOSTEN TALOUDELLINEN AHDINKO SIVUUTETTU

Kansanvalistusseura pitää lausunnossaan tärkeänä, että suunnitelmassa tuodaan esille alan keskeisinä ongelmina aikuisväestön suuret koulutustasoerot ja koulutukseen osallistumisen kasautuminen korkeammin koulutettuihin ryhmiin. Näihin ongelmiin esitetään osin yleisluontoisia, osin varsin konkreettisia ratkaisuja, jotka ilmentävät edellisvuosia vakavampaa paneutumista koulutuksen tasa-arvon kysymykseen. Tämä on KVS:n mielestä suunnitelman aikuiskoulutusta koskevassa osuudessa yhteiskunnan kokonaiskehityksen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kannalta tärkein painotus.

Aikuiskoulutuksen tehtävät ja merkitys liitetään suunnitelmassa vahvasti kilpailukykyyn, talouselämän kehitykseen ja työelämässä selviytymiseen. Niiden lisäksi tuodaan ajankohtaisina haasteina laajemmin esille koulutuksen merkitys tietoyhteiskuntataitojen sekä kansalaisyhteiskunnan toimivuuden ja sosiaalisen eheyden kannalta. Suunnitelmassa viitataan myös sivistyspalvelujen merkitykseen erityisesti ikääntyvän väestön hyvinvoinnille ja aktiiviselle elämälle. Kansanvalistusseura esittää edellä sanotusta huolimatta harkittavaksi, voitaisiinko siinä tuoda painavammin ja monipuolisemmin esille aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön yleistä merkitystä arjen, harrastusten, mielekkään elämän, yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen tukemisessa.

KVS pitää vakavana puutteena on sitä, ettei suunnitelmaehdotuksessa kiinnitetä riittävästi huomiota vapaan sivistystyön oppilaitosten taloudellisiin vaikeuksiin ja valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeisiin. Monissa oppilaitoksissa taloudellinen ahdinko merkitsee toiminnan laadun heikkenemistä ja kehittämistyön estymistä. Suoritteiden määrään perustuvaa valtionosuusjärjestelmää pitäisi lausunnon mukaan täydentää harkinnanvaraisilla kehittämisavustuksilla ja toiminnan laatutasoon perustuvalla valtionosuuden porrastuksella.

Merkittävä läpikäyvä puute suunnitelmassa on KVS:n mukaan oppijoiden tietohuoltotarpeiden jättäminen vaille huomiota. Koulutuksen volyymin kasvu merkitsee suuria paineita maan kirjasto- ja tietopalveluverkolle. Luonnoksessa ei kuitenkaan ole edes periaatetason esityksiä sen kehittämiseksi päinvastoin kuin esim. vuosia 1999-2004 varten tehdyssä suunnitelmassa. Tämän

puutteen korjaamisesta on pidettävä huolta asian jatkovalmistelussa, lausunnossa sanotaan.

VAPAALLE SIVISTYSTYÖLLE TULEE SAADA OMA PROFESSUURI

Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö toteaa lausunnossaan, että suunnitelmaehdotuksessa tuodaan esille näkemys, jonka mukaan vapaan sivistystyön merkitys kasvaa. Siksi on VSY:n mielestä tärkeä varmistaa edellytykset sille, että sivistystyö kykenee tehtävistään selviytymään. Vapaan sivistystyön osaaminen ja pätevyys (VSOP) -ohjelmaa tulee jatkaa. Lisäksi ”pitäisi korjata epäkohta, että vapaan sivistystyön akateeminen tutkimus on jokseenkin olematonta, vaikka sillä on oma tehtävät selkeästi määrittävä laki, lähes 400 oppilaitosta ja kosketus yli miljoonaa suomalaisen”. VSY asettaa vähimmäisvaatimukseksi sen, että vapaa sivistystyö saa oman professuurin keskeisiin yliopistoihin.

Suunnitelmaluonnoksessa arvioidaan, että vuonna 2020 vapaan sivistystyön vapaatavoitteisessa koulutuksessa tarvitaan noin 1 70 päätoimista opettajaa ja rehtoria. VSY pitää lukua pienenä, kun sitä verrataan itsensä kehittämisen, aktiivien kansalaisuuden, sosiaalisen koheesion ja osallistuvan demokratian kasvavin tarpeisiin. Lausunnon mukaan henkilöstön määrää pitää olla valmis kehityksen mukana nopeastikin nostamaan.

AIKUISOPPILAITOSTEN ASEMAN JA TEHTÄVIEN MÄÄRITTELY PUUTTUU

Ammatillisten Aikuiskoulutuskeskusten Liiton lausunnon keskeisin kannanotto koskee aikuis-koulutukseen erikoistuneiden oppilaitosten asemaa. Liitto esittää, että aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten ammatillisten erikoisoppilaitosten asema ja tehtävät määritetään lainsäädännöllä suunnitelmakauden aikana.

Liitto viittaa esityksessään PAT:n kannanottoon. Liitto perustelee esitystään sillä, että työelämän koulutustarpeet tulivat parhaiten hoide- tuiksi, jos toisen asteen ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestämistavat määriteltäisiin nykyistä selkeämmin. Samalla pitäisi vahvistaa niiden toimijoiden asemaa, joilla on ammatillisen aikuiskoulutuksen erityisosaamista sekä laadulliset edellytykset erikoistua työelämän palvelu- ja kehittämistehtäviin. Oppilaitosten aseman selkiennyttäminen vahvistaisi aikuiskoulutuspoliti-

kan ohjausta toisella asteella ja helpottaisi koulutuksen suuntaamista työelämän tarpeisiin, pk-sektorille sekä aliedustetuille ryhmille.

Liiton lausunnossa valitetaan sitä, että suunnitelmassa tarkastellaan koulutusta ja tutkimusta opetusministeriön näkökulmasta työvoimapolitiittisen koulutuksen jäädessä liian vähälle huomiolle. Liitto esittää, että työvoimapolitiittisena koulutuksena annettavassa pitkäkestoisessa ammatillisessa koulutuksessa siirrytään asteittain opetushallinnon käytäntöjen soveltamiseen. Koulutus voitaisiin järjestää tutkintoon tai sen osiin tähtäävänä, tutkintojärjestelmän mukaisin näytöin todennettavana. Työvoimaviranomaiset vastaisivat edelleen koulutuksesta omien strategioidensa pohjalta, lausunnossa sanotaan.

Ammatillisten Aikuiskoulutuskeskusten Liitto antaa tukensa suunnitelmaehdotuksen linjaukselle, jonka mukaan aikuisväestöllä tulee olla vuosittain mahdollisuus 1-2 viikon koulutusjaksoon. Liitto tukee myös tavoitetta, että jokaisella on mahdollisuus perusteelliseen osaamisen uudistamiseen laskennallisesti noin puolen vuoden koulutusjaksoin 10-15 vuoden välein. Suunnitelmassa tämä on asetettu ”pitkän aikavälin” tavoitteeksi, mutta liitto esittää, että uudistuta aletaan toteuttaa tämän vaalikauden aikana.

Pekka Sallila

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2003-2008 on luettavissa opetusministeriön nettisivuilla www.minedu.fi > Koulutus.